

A szerkesztő előszava

Több évvel ezelőtt keresett meg DR. SÁLYI GÁBOR az OÁI volt munkatársa, DR. SZABÓ ISTVÁN kedves kollégája azzal, hogy vegyek részt az Országos Állategészségügyi Intézet történetének összeállításában. Természetesen igent mondtam, hiszen az állatorvos-történeti emlékek egyedüli „hivatásos” gondozóiként ez is beletartozik könyvtárunk sokszínű feladatkörébe, bár nem tudtuk, pontosan mi lenne a teendőnk. Az élet számos akadályt gördített e kezdeményezés útjába, és hátráltatta az ötlet megvalósulását. Mígnem kiderült, hogy DR. SZABÓ ISTVÁN, az Országos Állategészségügyi Intézet ny. igazgatóhelyettese régóta gyűjti az állategészségügyi intézetekkel és a bennük dolgozókkal kapcsolatos dokumentumokat, sőt kialakította egy majdani könyv szerkezetét is. A mi feladatunk tehát a „szöveggyűjtemény” formába öntése volt.

A dokumentumok zömét az intézetekkel, illetve a munkatársaikkal foglalkozó cikkek teszik ki, amelyek korábban ugyan már megjelentek, de így összegyűjtve mégis más minőséget, nagyobb lélegzetű áttekintést nyújtanak.

A cikkek minősége és formája azok folyóiratbeli forrásainak különbözősége miatt igencsak változó volt. Ezért úgy döntöttünk, hogy dokumentumokat az utánkölés követelményeinek megfelelően szöveghíven, tehát nem átírva, a kiemeléseket és az eredeti helyesírást megtartva, de formailag egységesítve adjuk közre. Ha egy cikk különböző orgánumban több változatban megjelent, a legteljesebbet választottuk ki.

Sajnos a cikkekhez tartozó képekről le kellett mondanunk, mert ezeket – néhány kivétellel – nem lehetett megfelelő minőségben reprodukálni. Reméljük, hogy ezt a hiányosságot pótolja az a gazdag eredeti fényképanyag, amelyet Szabó doktor összegyűjtött, s amelyet a fejezetekhez kapcsolódóan albumszerűen mutatunk be.

A fotók besorolódnak a levéltári anyagok körébe. Idetartoznak még a szövegek között megjelenő ún. aprónyomtatványok (meghívók, oklevelek, programok stb.) is. Ezeknek gyakran csak a másolatai álltak rendelkezésre, így minőségük nem kifogástalan, de információtartalmuk miatt megjelentetésre érdemesek. A levéltári körbe kerültek azok a személyes iratok, levelek, hivatalos dokumentumok másolatai stb., amelyek közreadására nem vagyunk jogosultak. Ezek az Állatorvostudományi Egyetem levéltárában megtekinthetők, kutathatók.

A személyekről szóló irodalomhoz SZABÓ doktor – a szereplők jó ismerőjeként és a szolgálat egyik felelős vezetőjeként – szubjektív bevezetőket írt, amelyek bántó él nélkül ellensúlyozzák a méltatások természetesen egyoldalú, dicsérő hangvételét.

A válogatás nem teljes. Az állategészségügyi intézetek munkássága – nagyobb részt – örömdetesen gazdagon és pontosan dokumentált, ugyanakkor egyes intézetek tevékenységéről kevésbé tájékoztatták a szakmai közösséget. Sajnálatos az is, hogy nem minden vezetőről és meghatározó személyiségről születtek megemlékezések. Így is mintegy 150 cikk és eredeti írás került a kötetbe.

Követtük a SZABÓ doktor által meghatározott fejezetbeosztást, de ragaszkodtunk az időrendhez. Míg az OAI esetében az intézménytörténet és a személyi rész szétvált, a vidéki intézetek esetében a dokumentumok mindkét körből egységes, kronologikus rendbe kerültek. Az olvasók eligazítására kétszintű tartalomjegyzéket alkalmaztunk. A kötet elején a rész cím-

oldalához utaljuk az érdeklődőket, amelyek után saját tartalomjegyzék vezet a fejezetekhez és az ezekben szereplő dokumentumokhoz.

A félezer oldalas szöveggyűjtemény kinyomtatása igen költséges lett volna, ezért az elektronikus kiadást választottuk. Az elektronikus könyv a Magyar Állatorvos-tudományi Archívumban (<http://www.huveta.hu>) szabadon hozzáférhető.

Elsősorban köszönettel tartozunk SZABÓ ISTVÁN doktornak, aki e kötettel méltó emléket állít az intézményeknek és nagyszerű kollégáinak, és ezzel a hazai állategészségügy történetének egy fontos fejezetét hozza közelebb az olvasókhöz. Szakmaszeretete és hűsége tiszteletet érdemel és példaként szolgál. Köszönetet mondok SÍK JÚLIÁNAK, akinek kiadói szakértelme és kitartó munkája nélkül e kötet nem született volna meg, valamint DR. ETTER LÁSZLÓNAK a kézirat átolvasása után tett értékes megjegyzéseiért.

Budapest, 2016. szeptember

Orbán Éva

A SZERZŐ ELŐSZAVA

Előszó helyett magyarázat

Magyarországon ez idő tájt (1987-ben) 60 év a férfiak nyugdíjkorhatára. Csak néhányan kerülnek ebbe az állapotba egy-két évvel korábban, ún. „korengedménnyel” (saját kérésükre vagy feletteseik „helyesnek” vélt döntése alapján).

A 21/1987 (VII. 10.) MT számú rendelet helyezte hatályon kívül az állategészségügyi intézetek létesítéséről szóló alaprendeletet, vagyis lényegében ez szüntette meg a majdnem 60 éves Országos Állategészségügyi Intézetet, a hozzá tartozó 38, 36, 34, 31, illetve 15 éves debreceni, kaposvári, békéscsabai, miskolci, szombathelyi (ún. területi) állategészségügyi intézetekkel együtt.

Mindez történt DR. VÁNCSA JENŐ mezőgazdasági és élelmezési miniszternek DR. DÉNES LAJOS állatorvos miniszterhelyettesévével kapcsolatos állásfoglalása során, DR. PAPÓCSI LÁSZLÓ miniszterhelyettes (állatorvos, az állatorvos-tudomány kandidátusa) és DR. GLÓZIK ANDRÁS, az állategészségügyi és élelmiszerhygiéniai főosztály vezetője látszólagos (feltételezhető) közreműködésével.

A döntés helyességét talán majd az elkövetkezendő évek tisztázzák. Egyelőre az a legkevesebb íze, hogy ezt a döntést az érintett intézetek megkérdezése, véleményük meghallgatása nélkül hozták, demokratikus színezetét a már eldöntött tény utólagos nyilvánosságra hozatala során próbálták megadni. A szakmai indoklást DR. GLÓZIK fogalmazta meg a *Népszavában* közzét írásában. Ez a nyilatkozat a dokumentumok között megtalálható.

Bevezetés helyett indoklás

(Magamról, aki e sorokat „szubjektív érzéssel” írom)

1949. április 5-iki hatállyal az Országos Állategészségügyi Intézetbe (OÁI) szerződéses állami állatorvosnak – akaratom és kérésem ellenére – neveztek ki. Az akkori körülmények között nem volt más választásom. Amikor ugyanis az állatorvosi pályát választottam, mint legtöbben, én is gyakorló állatorvosként szándékoztam az életemet leélni. Az oklevelem megszerzése után körzeti állatorvos szerettem volna lenni és a klinikai gyakorlatban járatosnak kiképződni. Tovább érlelte bennem ezt az elhatározást a GUOTH GY. ENDRE professzor mellett eltöltött mintegy négy évig tartó tanársegédi munkaviszonyom, amely feltámasztotta bennem az oktatáshoz, a kutatáshoz és a szakirodalomhoz való kedvet is. Így amikor az 1948–49-es időszakban a „magukat erre illetékesnek” vélt hangadó kollégák főnökömet és velem együtt engem sem tartottak alkalmasnak az egyetemi hallgatók nevelésére (később az egyetem GUOTH professzort rehabilitálta, engem pedig az elsők között neveztek ki az Egyetem Tanácsának felterjesztésére c. egyetemi tanárnak), és állásomat egyik napról a másikra megszüntették, gyakorló állatorvos vagy az akkor szervezett és felállított állatkórházak valamelyikében kórházi állatorvos lettem volna legszívesebben és saját elgondolásom szerint leghasznosabban.

Az ezekben az években gyakori „káderezés” alkalmával arra a kérdésre, hogy alkalmazásom esetén hol szeretnék dolgozni, az előbbi lehetőségeket említettem. Ezzel szemben az OÁI-be helyeztek.

Az intézetről nem sokat tudtam addig, és nem is volt az intézeti munkáról különösebb elképzelésem. A járványtani gyakorlati időmet 1941 decemberében nyomtalanul – már mint tanársegéd – töltöttem le. Nem maradt az intézettel kapcsolatosan sem kellemes, sem kellemetlen emlékképem. Talán csak annyi, hogy az ott dolgozók velem gyakorlatilag nem sokat törődtek. Ennek természetesen oka lehetett, hogy klinikusnak készültem, s ezt ők is tudták rólam. (SÁLYI, valamint KOVÁCS JENŐ professzorok akkoriban kerültek át az egyetemre, már nem dolgoztak az intézetben.)

1949-től az 1983. év végéig, nyugállományba vonulásomig 34 éven át dolgoztam az OÁI-ben. Azóta is kötetlen időbeosztással, de rendszeresen bejárok, és időszakonként szerződéses kapcsolatban vagyok az intézettel. Nagyon megszerettem az intézeti munkát, főleg annak gyakorlati, komplex diagnosztikai részét és az alkalmazott kutatást. Megszerettem az intézeti munkatársaimat. Áldom a sorsot, hogy nem lettem elszigetelt, a problémákkal egyedül megbirkózni kénytelen állatorvos.

Ma, 1987-ben két év híján négy évtizedes az intézeti kapcsolatom, ami kötelezhet bizonyos korábbi dolgok, jelenségek, valamint jelenlegi változások írásbeli megfogalmazására, lehetőség szerinti dokumentálására. Tudomásom szerint más nem csinálja, a jövőben még kevésbé fogja.

Akkor, 1987-ben itt befejeztem, mert a következő években történtek elvették a kedvemet a folytatástól. Létezett ugyan ezekben az években is Országos Állategészségügyi Intézet, sőt léteztek még a területi intézetek is – ilyen vagy olyan szervezeti egységként – de azoknak a munkastílusa se, hangulata se, egymáshoz való szakmai kapcsolata se volt a régi. Mintha a szakmai munkájuk, még inkább a kutató jellegű tevékenységük meglehetősen mellékesé vált volna.

Folytatás 8 évvel később

*„Emberi törvény kibírni mindent
S menni mindig tovább,
Még akkor is, ha nem élnek
Már benned remények és csodák.”*
(Hemingway)

Az 1992-ben állandósultabbnak tűnő újraszervezés a saját „megalkuvó” kijózanodásom az eltelt évek során, de nem kevésbé a vezetőváltások azt sugallták, hogy mégiscsak próbálkozzam meg az intézet(ek) sok évtizedes működésének összefoglalásával – minél kevesebb szubjektív ismertetés, gondolat, vélemény leírásával, viszont minél több eredeti, megjelent dokumentum összegyűjtésével és időrendi sorrendbe szedésével.

Természetesen fel sem vetődött bennem a területi intézetek kihagyása, hisz a Kolozsvári Állategészségügyi Intézettel együtt mindegyik az Országos Állategészségügyi Intézetből

sarjadt ki, és igazán szakmai kibontakozásuk, fejlődésük időszakában közös intézeti hálózatot alkottak.

Az intézetekre vonatkozó dokumentumokon kívül súlyt helyeztem azoknak az intézeti szakembereknek a tevékenységét tartalmazó dokumentumok összegyűjtésére is, akik az intézetek feladatkörének valamely részét meghatározó jelleggel látták el.

A megjelent dokumentumok egymás mellé rakásakor jelentkeztek olyan hézagok, amelyeket saját meglátásom, élményeim alapján magam írtam. Ezek tehát „szubjektívak”. Az első ilyen megállapításom például, hogy GLÓZIK doktornak a *Népszavában* megjelent érvelése nem igazolódott be.

Budapest, 1994–1995

Dr. Szabó István